

малолітство, але це нічого не змінює. Якщо людина спроможна адекватно реагувати на вимоги (умовляння, пропозиції) злочинця – це означає, що вона виявляє хоч і мінімальну, але все-таки усвідомлену активність, тобто волю. Така людина діє (це відбито й у формулюванні ч.3 ст.19 КК України). Але її дії не можуть розглядатися як злочинні через нездатність такої особи до правильної їх оцінки, недостатню «глибину» усвідомлення. Тому вчинення злочину руками «підмовлених» осіб, що суб'єктами злочину бути не можуть, також є опосередкованим заподіянням.

Список літератури: 1. Щербаков Е.П. Функциональная структура воли. Омск, 1990. 2. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Київ-Харків, 2001. 3. Уголовное право: Общая часть / Под ред. Б.В. Здравомыслова, Ю.А.Красикова, А.И. Рарога. М., 1994. 4. Новое уголовное право России: Общая часть / Под ред. Н.Ф. Кузнецовой. М., 1996. 5. Уголовное право УССР: Общая часть / Под ред. В.В. Сташиса, А.Ш. Якупова. К., 1984. 6. Наумов А.В. Российское уголовное право: Общая часть. М., 1996. 7. Учебник уголовного права: Общая часть. М., 1996. 8. Чернишова Н.В. та інші. Кримінальне право України. К., 1995. 9. Церетели Т.В. Причинная связь в уголовном праве. М., 1963. 10. Трайнин А.Н. Состав преступления по советскому уголовному праву. М., 1951. 11. Ярмыш Н.Н. Уголовная ответственность за доведение до самоубийства. Дисс...канд. юрид. наук. Харьков, 1992. 12. Угрехелидзе М.Г. Об одном аспекте взаимодействия объективной и субъективной сторон преступления //Актуальные проблемы борьбы с преступностью. Владивосток, 1983. 13. Агапов В.И. О взаимоотношении воли и мышления в проблемных ситуациях // Проблемы психологии воли. Материалы четвертой научной конференции. Рязань, 1974. 14. Сердюк Л.В. Психическое насилие как предмет уголовно-правовой оценки следователем. Волгоград, 1981. 15. Гаухман Л.Д. Борьба с насильственными посягательствами. М., 1969. 16. Волков Б.С. Проблема воли и уголовная ответственность. Казань, 1965. 17. Уголовный закон. Опыт теоретического моделирования / Отв. ред. В.Н. Кудрявцев, С.Г. Келина. М., 1987. 18. Арямов А.А. Уголовно-правовая категория «зависимость»: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Свердловск, 1991. 19. Селиванов В.И. О психологических механизмах волевой активности // Проблемы психологии воли. Материалы четвертой научной конференции. Рязань, 1974. 20. Добрынин Н.Ф. Значимость и воля // Проблемы психологии воли. Материалы четвертой научной конференции. Рязань, 1974. 21. Спиркин А.Г. Сознание и самосознание. М., 1972. 22. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? М., 1991. 23. Уголовное право. Общая часть / Отв. ред. И.Я. Козаченко, З.А. Незнамова. М., 1997. 24. Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления. М., 1960. 25. Кримінальне право України: Загальна частина / Під ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Харків, 1997.

Надійшла до редколегії 06.11.02

Н.В. Затолокіна

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ МОЖУТЬ І ПОВИННІ ЗАХИЩАТИ МАЙНОВІ ПРАВА СЕЛЯН

Сьогодні в аграрному комплексі України йде складний процес реформування, і найбільш складною проблемою є трансформація майнових від-

носин. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо підвищення рівня захисту майнових прав сільського населення» регламентував необхідність посилення роботи державних органів та органів місцевого самоврядування щодо вирішення цих проблем.

Харківська обласна Рада відповідно до ст.14 Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» зобов'язана проводити відповідну роботу щодо врегулювання майнових відносин у агроформуваннях та виплати орендної плати за земельні і майнові паї.

Процеси врегулювання майнових відносин у реформованих підприємствах області тривають майже два роки. За підтримки обласної ради та допомози облдержадміністрації за рахунок коштів обласного бюджету для кожного власника майнових паїв були виготовлені свідоцтва встановленого зразка та книги їх обліку. Кожне господарство і сільська рада була забезпечена комплектом нормативних документів. Проведені наради-навчання керівників господарств, районів, голів сільських і селищних рад.

Підсумком цієї роботи є видача свідоцтв на право власності на майновий пай. На сьогодні в цілому по області видано 178,5 тис. таких свідоцтв, або понад 93% до загальної кількості власників майнових паїв (191,7 тис. осіб). Усі власники майнових паїв отримали свідоцтва у 11 районах області – Балаклійському, Барвінківському, Борівському, Валківському, Великобурлуцькому, Дворічанському, Кегичівському, Красноградському, Куп'янському, Лозівському, Печенізькому районах.

Значна робота проведена органами місцевого самоврядування області і щодо розрахунків за оренду землі і майна. Так на 90-98% розрахувалися за оренду земельних паїв у Балаклійському, Великобурлуцькому, Вовчанському, Дергачівському, Зачепилівському, Ізюмському, Куп'янському, Кегичівському, Печенізькому та Чугувському районах. Трохи нижчі ці показники у Первомайському (82,4%), Шевчківському (83,3%), Барвінківському (84,2%) та Краснокутському (84,8%) районах. На 70-85 % сплачена орендна плата за майно господарствами Богодухівського, Вовчанського, Дергачівського, Зміївського, Ізюмського, Кегичівського, Красноградського, Лозівського та Чугувського районів.

Але, не дивлячись на високі результати окремих районів, в цілому по області вимоги щодо реалізації Указу Президента України щодо захисту майнових прав селян виконані не повною мірою.

Так, в цілому по області розрахунки з селянами за оренду землі виконані тільки на 86%, загальна сума заборгованості сягає за 17 млн гривень. Найгірший стан справ у цьому питанні у Коломацькому районі, де селянам виплачено тільки 60,8 % від належної суми за оренду землі. Такі ж порівняно низькі показники у Борівському – 64,6%, Зміївському – 70,9%, Валківському – 73,2% та Близнюківському – 76,2 районах області. Ще нижчими є показники розрахунків за оренду майнових сертифікатів. В цілому по області відповідні виплати складають 65,3 %, а сума заборгованості перевищує 2,5 млн грн. Нижче рівня середнього по області (від 51% до 61%) цей показник у Барвінківському, Близнюківському, Зачепилівському, Сахновщанському та Шевченківському районах. Але найгірший стан у рішенні цього важ-

ливого питання у Краснокутському – 43%, Валківському – 43,5% та Борівському – 47,3% районах.

Характерним прикладом безвідповідальності щодо вирішення питань майнового захисту селян є Валківська районна рада та органи місцевого самоврядування на місцях. Так, в цьому районі в 7 господарствах зовсім не нараховувалася орендна плата за майно, а в 10 господарствах - зовсім не виплачувалася.

Необхідно відзначити, що окремі випадки врегулювання майнових відносин в першу чергу залежать від небажання керівників агропромислових підприємств вирішувати ці проблеми. Так, в Краснокутському районі, не дивлячись на порівняно тривалий термін проведення реформування аграрного сектору економіки України, 6 господарств ще не закінчили цю роботу. В цьому ж районі видано всього 47,4% свідоцтв про право на майновий пай.

Як правило, за небажанням проведення реформування на селі постають і особисті, корисливі інтереси колишніх або нових керівників сільськогосподарських підприємств. Так, члени колишнього радгоспу ім. Кірова Харківського району, які здали свої земельні і майнові сертифікати у приватне підприємство «Прогрес» протягом останніх двох років порушували питання про несвочасну і неповну оплату за оренду землі і майнових сертифікатів. Глибоківська сільська рада на основі ст.18 п.3 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» ініціювала перевірку підприємства. За результатами перевірки було встановлені серйозні факти порушень і зловживань, а наслідком – порушена кримінальна справа. На жаль, такі факти не є поодинокими.

На сьогодні в Україні нараховується близько 6,9 млн осіб – власників земельних паїв. Така ж приблизно і кількість власників майнового паю. Середні показники оплати за оренду землі і майнового паю в Україні не дуже різко відрізняється від показників Харківської області. Таким чином, можна вважати, що в державі щорічно ошукується в наслідок недбалості, безвідповідальності, а, в багатьох випадках, злочинної діяльності від 1,7 до 2 млн селян. Якщо врахувати, що більше 70% володарів цих паїв - пенсіонери, то стає зрозумілим, що значна частина з них не зможе відстоювати свої майнові права у судових органах і вищих державних установах. Найближче до них - сільська, селищна рада. Тому, на думку автора, було б доцільним внести до Земельного кодексу України у п.Ж ст.12 «Повноваження сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин» такі зміни. Перед словом «обмеження» доповнити словами «припинення права користування» і – далі по тексту. Така зміна відповідає п.Д ст.141 Земельного кодексу України і нагальним потребам сьогодення.

Надійшла до редколегії 06.11.02